

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

РЪКОВОДСТВО

**за провеждане на гражданско наблюдение
в сферата на опазване и подобряване качеството на
атмосферния въздух
в Община Видин**

Видин, 2022 г.

Проект № BG05SFOP001-2.025-0051 „Активно гражданство за чист въздух“, финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, по процедура BG05SFOP001-2.025 „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“

www.eufunds.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ.....	3
ЦЕЛ НА ГРАЖДАНСКОТО НАБЛЮДЕНИЕ.....	5
ЦЕЛЕВИ ГРУПИ.....	8
ПОЛИТИКА ПО ОСИГУРЯВАНЕ КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ В ОБЩИНА ВИДИН – ПРАВНА РАМКА, ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ, ВЪЗМОЖНОСТИ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, МЕРКИ.....	10
ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПИЛОТНИ ЗОНИ ЗА ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ.....	27
ОСНОВНИ МЕТОДИ И ДЕЙНОСТИ ПРИ УПРАЖНЯВАНЕ НА ЕФЕКТИВНО ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ.....	30
ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	34
БИБЛИОГРАФИЯ.....	35

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящото Ръководство за провеждане на гражданско наблюдение в сферата на опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух в Община Видин е резултат от изпълнението на Договор № BG05SFOP001-2.025-0051/П1 за “Предоставяне консултантски услуги за разработване на Ръководство за провеждане на гражданско наблюдение и Сборник за гражданско участие в местните политики по опазване чистотата на атмосферния въздух в изпълнение на Проект "Активно гражданство за чист въздух” в изпълнение на проект BG05SFOP001-2.025-0051 "Активно гражданство за чист въздух", финансиран по Оперативна програма „Добро управление, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд и бюджета на Република България.

Проектът има за цел да се повиши сътрудничеството и взаимодействието между администрацията, бизнеса и гражданите в процесите на формиране и мониторинг на политиките по контрол, управление и поддържане качеството на атмосферния въздух.

В резултат на реализирането на проекта ще се повиши взаимодействието между администрацията и гражданите, ще се увеличи активността на гражданското общество при формулирането, изпълнението и мониторинга на политиките за осигуряване качеството на атмосферния въздух, ще се отправят конкретни препоръки за подобряване на политиките по опазване и подобряване на въздуха. Ще се представят конкретни предложения за повишаване на гражданското участие във формулирането, прилагането и мониторинга на приложимите политики и ще се повиши доверието към работата на местната администрацията.

Гражданското наблюдение е утвърдена форма за участие на гражданите в процеса на мониторинг на политики и законодателство, упражнявани от публичната администрация. Целта на прилагането му върху дейността на администрацията е да се повиши прозрачността, публичността, отчетността, етиката и доверието от страна на гражданите и бизнеса, да се създаде открито и отговорно управление. За тази цел в

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

рамките на проект „Активно гражданство за чист въздух“ се предвижда изграждането на механизъм за провеждане на гражданско наблюдение на местната политика по опазване чистотата на атмосферния въздух.

Настоящото ръководство има за цел да насърчи изграждането на практически умения за реализиране на ефективно гражданско наблюдение върху работата на институциите, отговорни за опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух на територията на Община Видин чрез представяне на приложимата правна рамка в сектор „Въздух“ и разработването на формуляри за осъществяване на гражданското наблюдение и на индивидуални и обобщени доклади за проведеното наблюдение.

ЦЕЛ НА ГРАЖДАНСКОТО НАБЛЮДЕНИЕ

Гражданското наблюдение върху работата на публичната администрация е утвърдена форма за контрол на дейността на административните структури, с фокус върху процесите на формиране, прилагане и мониторинг на публичните политики. Реализирането на гражданско наблюдение има за цел повишаване на доверието на обществеността към работата на администрацията, постигане на открито и прозрачно управление, увеличаване на гражданското участие във формирането, изпълнението и наблюдението на политиките по осигуряване качество на атмосферния въздух и повишаване на капацитета за осъществяване на обществен контрол.

В последните години Община Видин предприема редица мерки и инициативи, насочени към опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух в региона. Гражданското наблюдение ще се фокусира върху формулирането, изпълнението и мониторинга на местните политики в сектор „Въздух“, като ще се опита да даде безпристрастна оценка за качеството на свършената работа, от една страна, а от друга – да предложи нови мерки и дейности, които ще допринесат за подобряване качеството на атмосферния въздух в дългосрочен план.

При реализирането на гражданското наблюдение в сферата на опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух в Община Видин, ще се следи за:

- В каква степен целите, процедурите, организацията на работа и отговорните структури отговарят на нуждите и потребностите на гражданите;
- Какво е качеството на атмосферния въздух в Община Видин;
- Дейностите, мерките и инициативите в сектор „Въздух“ кореспондират на приложимата в момента нормативна уредба, процедури и правила;
- Дейностите по осигуряване и подобряване качество на атмосферния въздух се предоставят своевременно и с нужното качество;
- Дали компетентните институции отговарят на подадените от гражданите сигнали и жалби в срок и по същество;

- Вземат ли се предвид отправените от гражданите и потребителите мнения, предложения и препоръки;
- Осигурена ли е възможност за достъп до информация, свързана с опазването и подобряването качеството на въздуха, за да се осъществява ефективен граждански контрол;
- Отговорните институции предоставят ли регулярно информация и отчети за постигнатите резултати във връзка с прилагането на политиката по опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух;
- Какъв е потенциалът за продължаващо подобряване на качеството на атмосферния въздух;
- Дали са налице готовност и мотивация за тестване и прилагане на иновативни практики, нововъведения и добър опит;
- Дали наличните ресурси са използвани по най-добрия и разумен начин в съответствие с пазарните цени;
- В каква степен постигнатите резултати съответстват на заложените цели;
- Спазват ли се хоризонталните принципи на ЕС за партньорство, недопускане на дискриминация и равенство между половете, устойчиво развитие.

В резултат на реализирането на гражданското наблюдение над изпълнението на местните политики по опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух в Община Видин се очаква да се повиши ефективността на институциите и работата на администрацията в процеса на вземане и прилагане на решения в сектор „Въздух“ и опазване на околната среда като цяло, ще се повиши гражданското участие в процеса на формиране, изпълнение и мониторинг на местните екологични политики, ще се подобри достъпа до информация, ще се оптимизира процеса на планиране и взимане на решения и достъпа до обществена информация, ще се повиши доверието на гражданите и бизнеса към работата на местната администрация.

За да бъде гражданското наблюдение ефективно, то трябва да се реализира като се прилагат основните принципи за безпристрастност, обективност, независимост и високи професионални критерии. За постигане на оптимален и дългосрочен ефект от

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

тази дейност, е необходимо както прилагането на безпристрастен и критичен подход към наблюдаваната структура, така и позитивно, градивно отношение. Съчетаването на критичност спрямо идентифицираните слабости в работата на администрацията и процеса по осигуряване и подобряване качеството на атмосферния въздух с формулирането на корективни мерки, насочени към преодоляване на установените пропуски, насърчават администрацията да се стреми към повишаване на доброто управление в дългосрочен план.

ЦЕЛЕВИ ГРУПИ

Гражданските наблюдатели са доброволци, които осъществяват независимо и безпристрастно гражданско наблюдение. Това са тези граждани, които доброволно ще провеждат гражданско наблюдение върху местната политика по управление качеството на атмосферния въздух в Община Видин, ще следят за прилагането на мерките за опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух, ще се срещат с граждани, представители на бизнеса и на компетентните институции, отговорни за формиране, прилагане и мониторинг на политиката за опазване чистотата на атмосферния въздух, ще провеждат интервюта със заинтересованите страни, ще синтезират и анализират получената информация и ще я обобщават в индивидуални доклади от проведените граждански наблюдения.

Гражданското наблюдение ще се провежда от подбрани доброволци - граждански наблюдатели, които ще осъществяват независимо и безпристрастно наблюдение и оценка. Задължително изискване при подбора ще е липсата на конфликт на интереси със структурите, отговорни за формиране, прилагане и мониторинг на политиката за опазване качеството на атмосферния въздух.

Граждани, бизнес, структури на гражданското общество, медии и др., в т.ч.:

- жители на централната част на град Видин;
- жители на крайните квартали на град Видин;
- жители на други населени места извън общинския център;
- гости и туристи в града и региона;
- представители на бизнеса от централната част на град Видин;
- представители на бизнеса от индустриалните райони на град Видин;
- представители на неправителствени организации и други структури на гражданското общество;
- работодателски организации;
- синдикални организации;
- електронни, печатни и социални медии;

○ други заинтересовани страни;

✚ **Представители на публичната администрация** - институциите и организациите, отговорни и/или имащи отношение към дейностите по формиране, прилагане и мониторинг на политиките по осигуряване и подобряване качеството на атмосферния въздух, в т.ч.:

- Служители в общинската администрация;
- Служители в областната администрация;
- Служители на РИОСВ Монтана.

Гражданските наблюдатели ще се срещат с представители на гореизброените целеви групи с цел осъществяване на наблюдение на място, интервюиране, проучване и оценка на местните политики по осигуряване и подобряване качеството на атмосферния въздух, системата за подаване на сигнали, жалби и препоръки от страна на обществеността, структурите на гражданското общество, медии, администрация и други заинтересовани страни.

ПОЛИТИКА ПО ОСИГУРЯВАНЕ КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ В ОБЩИНА ВИДИН – ПРАВНА РАМКА, ТЕКУЩО СЪСТОЯНИЕ, ВЪЗМОЖНОСТИ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА, МЕРКИ

Замърсяването на въздуха е общонационален и европейски проблем, който според проведено анкетно проучване сред европейските граждани, е на второ място като източник на най-голямо безпокойство след измененията в климата. Замърсеният въздух е причина както за хронични, така и за тежки заболявания като астма, сърдечно-съдови проблеми и рак на белите дробове. Замърсяването на въздуха продължава да бъде основната причина от екологичен характер за преждевременната смъртност в ЕС – статистиката сочи над 400 000 преждевременни смъртни случая годишно. За всичко това обществото плаща много висока цена с големи външни разходи, свързани със здравето на населението.

Дългосрочната цел на ЕС е да постигне нива на качество на въздуха, които не водят до неприемливи въздействия и рискове за човешкото здраве и околната среда. За постигане на тези цели се действа в различни посоки, за да се намали излагането на замърсяване на въздуха: чрез законодателство, сътрудничество със сектори, отговорни за замърсяването на въздуха, както и международни, национални и регионални органи и неправителствени организации, провеждане на изследвания и проучвания. Политиките на ЕС имат за цел да намалят излагането на замърсяване на въздуха чрез намаляване на емисиите и определяне на ограничения и целеви стойности.

Замърсяването на въздуха представлява най-големият единичен риск за здравето, свързан с околната среда. То намалява продължителността на живот на хората и води до сериозни заболявания като сърдечно-съдови болести, респираторни проблеми и онкологични заболявания. Трите основни замърсителя, които засягат в най-голяма степен човешкото здраве, са праховите частици, азотният диоксид и озонът в близост до земната повърхност. Излагането на тези замърсители редовно или при върхови концентрации упражнява различно по своята сериозност въздействие — от смущения в респираторната система до преждевременна смърт.

Община Видин е един от регионите в страната с най-високи нива на замърсявания на атмосферния въздух. Политиката за осигуряване качество на атмосферния въздух в общината се реализира чрез пакет от закони и подзаконови нормативни актове, местни нормативни разпоредби, стратегически и планови документи, кореспондиращи с европейското екологично право в сектор „Въздух“. Основните от тях включват:

- Европейски зелен пакт;
- Директива (ЕС) 2016/2284 на ЕП и на Съвета от 14 декември 2016 година за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители, за изменение на Директива 2003/35/ЕО и за отмяна на Директива 2001/81/ЕО (Директива (ЕС) 2016/2284);
- Директива (ЕС) 2015/2193 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 година за ограничаване на емисиите във въздуха на определени замърсители, изпускани от средни горивни инсталации
- Директива 2008/50/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа
- Програма за чист въздух за Европа 2013-2030;
- Закон за опазване на околната среда;
- Закон за чистотата на атмосферния въздух;
- Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020 – 2030 г.;
- План за интегрирано развитие на община Видин 2021-2027 г.;
- Общински план за развитие на община Видин 2014-2020 г.;
- Програма за намаляване нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Видин с план за действие за периода 2021-2025 г.

Програмата за подобряване на качеството на атмосферния въздух на територията на община Видин и изготвяне на План за действие към нея за периода 2021 – 2025 г. е продължение на дейността на община Видин за намаляване на замърсяването на

въздуха с ФПЧ10 и предотвратяване на по-нататъшно емитиране на вредни вещества от основните дейности – опесъчаване, битово отопление, транспорт, почистване, строителни дейности, използване на твърди и течни горива в обществените и търговски сгради.

Документът е разработен в продължение на Програмата за намаляване на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в община Видин за периода 2015 – 2020 година. Актуализирането му се налага, тъй като необходимите резултати от предвидените в Плана за действие за периода 2015 - 2020 г. мерки за достигане и поддържане на установените със законодателството по опазване чистота на въздуха норми на фини прахови частици не са постигнати. В допълнение, този факт предполага налагането на сериозни икономически санкции от страна на ЕК. Съставът на въздуха в района на Община Видин се формира под определящото влияние на следните антропогенни дейности:

- Битово отопление - включва отопление на жилищни и обществени сгради с твърди горива и използване на нискоефективни отоплителни устройства;
- Транспорт - включват се емисиите само от изгарянето на фосилни горива, износване на пътната настила и гумите, ресуспендираният прах се оценява експертно;
- Промисленост - включват емисии от горивни и негоривни процеси в индустрията;
- Общински сгради - емисии от горивните инсталации на сградите;
- Неорганизиран източници - емисии от строителна дейност и селското стопанство.

Основният проблем с качеството на атмосферния въздух в общината е замърсяването с фини прахови частици с размер до 10 микрона. Преносимите по въздуха суспендирани фини прахови частици (ФПЧ) са или с първичен, или с вторичен произход.

Първичните частици се емитират директно в атмосферата или чрез естествени, или чрез антропогенни процеси. Вторичните частици са главно с антропогенен произход - най-важните от тях са транспортът, изгарянето на дърва, горива или въглища за битово

отопление, прахът от неорганизираните емисии в промишлеността, товаро-разтоварните дейности на насипни материали, предизвикваните от човека горски пожари и негоривните източници като строителство. Емисиите на прахови частици от сухопътния транспорт се причиняват от директните емисии от отработените газове на автомобилите, износването на гумите, спирачките и пътната настилка, както и от повторното суспендиране на праха на пътя. Това са всички източници, емитиращи близо до повърхността на земята, които водят до значително въздействие върху нивата на ФПЧ в околната среда.

Фините прахови частици навлизат в дихателната система, като причиняват много здравословни проблеми. По оценки на различни проучвания има значителна зависимост между високите концентрации на ФПЧ10 и респираторните заболявания. Доказано е, че ефекти върху здравето възникват и при много ниски нива на концентрацията на ФПЧ10, даже без видим праг. ФПЧ10 и особено по-малките фракции ФПЧ (2,5 и 1) водят и до заболявания на кръвоносната система, тъй като те проникват и в кръвта. ФПЧ са канцерогенни частици и причиняват рак на белите дробове. Чувствителните подгрупи са възрастните, страдащите от сърдечно-съдови и респираторни заболявания и страдащите от астма от всички възрастови групи. Като правило за всички останали групи, допълнително изложени на влиянието на прахови частици (активни и пасивни пушачи, излагане, свързано с работата), се очаква рискът да е по-висок отколкото при другите. ФПЧ имат вреден ефект и върху околната среда - намаляват видимостта, влияят върху климата и могат да увредят и сградите в зависимост от състава си.

Средноденонощната норма за опазване на човешкото здраве, която е и стратегическа цел за намаляване на емисиите ФПЧ10, е $50\mu\text{g}/\text{m}^3$ и не трябва да бъде превишавана повече от 35 пъти през календарна година.

Средногодишната норма за опазване на човешкото здраве не трябва да надвишава $40\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Средногодишна концентрация на ФПЧ10 в Община Видин за 2016 година е 60,7 µg/m³, за 2017 – 45,19 µg/m³, за 2018 – 51,16 µg/m³, за 2019 – 41,26 µg/m³.

Най-високите концентрации на ФПЧ10 в Община Видин са измерени през месеците Януари, Февруари, Ноември и Декември, което съвпада с отоплителния сезон и показва значителното влияние на *битовото отопление* върху качеството на въздуха и емисиите ФПЧ10. В град Видин липсва централизирано отопление, няма изградена газопреносна инфраструктура. Използваните енергийни източници са въглищата, дървата и електрическата енергия. За целите на оценката на качеството на атмосферния въздух от значение е факторът въглища и дърва, емисиите от битово отопление, които са с най-голям принос за замърсяването с ФПЧ10. Допълнителен проблем се явява и ниската ефективност на използваните отоплителни инсталации на дърва и въглища. От друга страна, горенето на дърва с висока влажност генерира значително повече емисии на ФПЧ10, отколкото горенето на сухи дърва.

Другият сериозен източник на замърсяване на атмосферния въздух е *транспортът*. Върху качеството на въздуха оказват влияние видът транспорт, интензивността на трафика и характеристиките на автомобилния парк - категорията на превозните средства, средната им възраст, техническото състояние на превозните средства, вида и количествата използвани горива. Трафикът и задръстванията са фактори, които влияят отрицателно върху качеството на атмосферния въздух. На територията на Община Видин задръствания има предимно в централните зони, в пиковите часове на деня - сутрин около 8 часа и вечер - след 16,30 часа. В следствие на увеличаване използването на лични автомобили, задръстванията се увеличават през 2019 г. Натоварени остават бул. „Панония“, районът около Централна ЖП гара и пазарите. Тежкотоварният трафик също има значителна роля като източник на емисии ФПЧ10. Пътническият транспорт се класифицира като масов обществен пътнически транспорт и транспорт с лични моторни превозни средства. Масовият обществен пътнически транспорт е представен от автобусен транспорт и таксиметров транспорт.

Масовият градски обществен транспорт през 2019 г. се осъществява от 9 бр. автобуси по 5 линии. През същата година Община Видин е издала 154 разрешения за

таксиметров превоз на пътници, за целите на който се използват леки автомобили със среднодневен пробег 50 км. В града има две автогари, от които годишно заминават и пристигат над 47 000 автобуса.

Товарното автомобилно движение има сериозно отношение към качеството на атмосферния въздух и градското движение. Поради непосредствената близост до Дунав мост 2, свързващ България и Румъния и трансевропейските транспортни коридори, както и близостта на граничните пунктове с Република Сърбия и Република Румъния тежкотоварният трафик във входно-изходните точки на града е значителен и е около 35 %.

В същото време броят на личните автомобили се покачва всяка година, което показва, че гражданите увеличават използването на автомобили за ежедневното си придвижване. За намаляване на използването им следва да се предвидят мерки, увеличаващи привлекателността на алтернативното придвижване – чрез обществен транспорт и стимулиране на устойчиви алтернативи.

Транспортният поток от леки и товарни автомобили, автобуси и тежки автомобили допринася в много голяма степен за влошаване на качеството на атмосферния въздух. Отделяните от двигателите вредни вещества в състава на изгорелите газове (азотни оксиди, въглероден оксид, серни оксиди, сажди и летливи органични съединения) както и прахът са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой особено в централната градска част на територията.

Съгласно резултатите от изследванията, посочени в Програмата за намаляване нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Видин за периода 2021 - 2025 година и План за действие източниците на емисии на фини прахови частици в общината за 2019 година са от следните основни видове транспортни средства на обществения транспорт:

- Личните превозни средства са с най-голям дял – 68 % съответно 4,01 т/год емисии ФПЧ10;
- Общинският автомобилен парк допринася за 13 % от емисиите ФПЧ10, т.е. 0,76 т/год.;

- Моторните превозни средства на масовия градски и обществен транспорт генерират 12% от емисиите от местния транспорт или 0,69 т/год. емисии ФПЧ10;
- Таксиметровият транспорт генерира около 7% или 0,43 т/год към емисиите ФПЧ10.

Общественният сектор също е източник на емисии - проблемите на енергийно ефективното потребление в обществените сгради на територията на Община Видин са свързани с физически амортизирания сграден фонд. Значителна част от административните и училищните сгради са без топлоизолация, отоплителните и електрически инсталации са морално остарели и енергоемки, дограмата е амортизирана и неефективна и следователно сградите генерират повишено количество емисии.

В условията на липса на централна топлофикация голяма част от обществените и административни сгради се отопляват с локални котелни инсталации на газьол. Поради недобрите топлотехнически характеристики на сградите и неефективните отоплителни инсталации разходът на течно и твърдо гориво е висок в сравнение с подобни сгради с добри енергийни характеристики.

Емисиите от сектор *Индустрия* на територията на община Видин са от няколко производствени източници - отоплителни инсталации над 0.5 МВт и инсталации с комплексни разрешителни със съответните характеристики и измерени стойности от собствени и контролни измервания.

№	Обект	Масов поток кг/ч	Годишна емисия, кг/год.
1	"ЛИТ - 15" ООД, цех "Чистачен"	0,12	139,2
2	"Гипс" АД, с. Кошава, цех за калциниране на гипс	0,19	501,6
3	„Випом” АД, Чистачно отделение	0,24	20,64
4	БКС "Бъдинстрой" ООД, асфалтова база	4,722	849,96
5	„ПСТ Видин" ЕООД	0,312	296,4
6	„Ел Би Булгарикум” ЕАД	0,034	48,858
7	Кнауф България ЕООД, горивна камера CCS150S	0,006	37,698
8	"Кнауф България" ЕООД, калц. инст. печене гипс – охладителна инсталация	0,003	18,849
9	"Кнауф България" ЕООД, Ръкавен филтър /Г/, група 600	0,014	87,962

10	"Кнауф България" ЕООД, Ръкавен филтър /Г/, група 500	0,298	1 872,33
11	"Кнауф България" ЕООД, Ръкавен филтър /Г/, група 100	0,138	867,054
Общо:		4 740,56	

Таблица 1: Емисии ФПЧ10 от индустрията за 2016 г. (източник: Програма за намаляване нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Видин с план за действие за периода 2021-2025 г.)

№	Обект	Масов поток, кг/ч	Годишна емисия, кг/год.
1	"ЛИТ - 15" ООД, цех "Чистачен"	0,193	220,985
2	"Гипс" АД, с. Кошава, цех за калциниране на гипс	0,097	86,136
3	„Випом” АД, Чистачно отделение	0,421	37,89
4	БКС "Бъдинстрой" ООД, асфалтова база	0,85	263,5
5	„ПСТ Видин" ЕООД	0,182	100,1
6	„Ел Би Булгарикум” ЕАД	0,099	142,263
7	Кнауф България ЕООД, горивна камера CCS150S	0,005	29,575
8	"Кнауф България" ЕООД, калц. инст. печене гипс – охладителна инсталация	0,002	11,83
9	"Кнауф България" ЕООД, Ръкавен филтър /Г/, група 600	0,014	82,81
10	"Кнауф България" ЕООД, Ръкавен филтър /Г/, група 500	0,298	1762,67
11	"Кнауф България" ЕООД, Ръкавен филтър /Г/, група 100	0,138	816,27
Общо:		3 554,03	

Таблица 2: Емисии ФПЧ10 от индустрията за 2019 г. (източник: Програма за намаляване нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Видин с план за действие за периода 2021-2025 г.)

Прави впечатление, че емисиите на ФПЧ10 през 2019 г. са намалели с около 1,2 т./год. в сравнение с 2016 година, което се дължи най-вече на по-малкия брой работни часове на инсталациите от една страна, и от друга, на по-строгите екологични изисквания относно нормите за допустими емисии, с които промишлените обекти трябва да се съобразят.

Източник на замърсяване на атмосферния въздух могат да бъдат и други *неорганизиранни източници*, като селскостопанските и строителните дейности, зимната поддръжка на пътищата и др. Емисиите от селското стопанство се дължат основно на обработка на почвата и прибирането на реколтата. В селското стопанство при обработка на почвата и прибирането на реколтата се емитират голямо количество ФПЧ10.

Данните от проведения мониторинг в периода 2016 – 2019 г., представен в Програмата за намаляване нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Видин за периода 2021 - 2025 година и План за действие показват, че преобладаващата част от наднормените концентрации (над 75%) се регистрират през зимните месеци по време на отоплителния сезон, което определя и произхода им – битовото отопление на твърди и течни горива. Допълнително влияние върху задържането на замърсителите в атмосферния въздух оказват и неблагоприятните атмосферни условия - ниска скорост на вятъра, мъгли, температурни инверсии, които са преобладаващи през зимните месеци в района. Те възпрепятстват разсейването и създават условия за задържане и натрупване на атмосферните замърсители в приземния въздушен слой. Можем да се заключи, че превишенията на средноденонощните концентрации през летните месеци в голяма степен се дължат на локални за Община Видин източници. Източник на замърсяване могат да бъдат и процеси от индустрията, които не са горивни, а в резултат на механични процеси - например транспортиране и насипване на инертни материали, транспортиране, насипване, мелене на зърнени култури и др., както строителни дейности – като саниране, реконструкция на централната градска част, сезонна обработка на земеделските земи и прибиране на реколтата.

Резултатите от проведените изследвания и дисперсионно моделиране сочат, че основният източник на замърсяване на атмосферния въздух на територията на Община Видин е битовото отопление на дърва и въглища. По тази причина основният пакет от мерки за подобряване качеството на въздуха е насочен към този източник.

Стратегическата цел на Програмата за намаляване нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Видин за периода 2021 - 2025 година и План за действие е:

Намаляване на емисиите ФПЧ10 за достигане на средногодишна концентрация на ФПЧ10 – 27 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ и не повече от 35 дни в годината със средноденонощни концентрации над 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$.

Програмата предвижда реализирането на редица мерки, сред които:

Краткосрочни и средносрочни мерки:

- Междинен количествен анализ на емисиите, вкл. и на превишенията и оценка на въздействието на изпълнените мерки върху КАВ и при необходимост включване на допълващи мерки в плана за действие;

1. Модернизирание и поддържане на чистотата - намаляване на общите имисии ФПЧ10 с 5 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

- Ежегодно машинно метене и миене на уличната мрежа на града и в по-големите населени места на Общината;
- Закупуване на съвременна почистваща техника, включително за миене и третиране с антиобледеняващи средства;
- Миене на маркуч на регулата на улиците за движение на градския и транзитен трафик след приключване на зимния сезон;
- Синхронизиране на ръчното метене на тротоарите с машинното третиране на уличните платна (прахосмукане и миене на регулата) на принципа за ефективност на почистването – ръчно метене от тротоара към платното и машинно метене и миене на платното. Ограничаване на ръчното метене в извън пешеходните зони при спазване на принципа за ефективност на почистването – ръчно метене от тротоара към платното и машинно метене и миене на платното;
- Закупуване и използване на химически препарати – антиобледенителна течност „антлед“, препарат айсмелт, калциев хлорид, магнезиев хлорид, натриев хлорид.

Прилагане на течните фракции за предварително третиране на пътните платна и пешеходни зони съобразно методиката, а сухите фракции (гранулатите) за размразяване при навалял сняг и/или образуван лед;

- Ежегодно изграждане на нова и/или подмяна на съществуваща пътна инфраструктура включително и ремонтни дейности за запълване на дупки по уличните платна и тротоарите.

2. Строителни и нерегламентирани дейности - намаляване на имисиите ФПЧ10 с 8 ug/m³

- Контрол и санкции за замърсяване и увреждане на територии при извършване на строителни дейности, изгаряне на отпадъци на открито и в бита, съгласно Наредбата за управление на отпадъците на територията на Община Видин, Наредба за изграждане, стопанисване, опазване на озеленените площи и декоративната растителност на територията на Община Видин;
- Системен контрол за възстановяване на уличната мрежа и тротоарна настилка след ремонт на подземната инфраструктура;
- Ежегодно озеленяване на обществените пространства в града/допълнително засаждане на дървета (извън озеленяването по одобрени проекти по ОПРР и други програми);
- Ежегодно озеленяване на обществените пространства в града/допълнително засаждане на дървета (извън озеленяването по одобрени проекти по ОПРР и други програми);
- Проучване и определяне на обществени крайградски пространства, подходящи за залесяване и проучване за подходящите дървесни видове.

3. Намаляване на имисиите ФПЧ10 с 2 ug/m³ от общински, туристически, търговски и други обекти

- Контрол върху изискванията за минимално озеленяване на площадките на туристически, търговски, производствени, жилищни и др. обекти при издаване на разрешения за строеж и приемане на обектите;

- Подобряване на енергийните характеристики на общински сгради при ремонтването им съгласно стандарта на сгради с близки до нулевото потребление. (потребление 35КВтч/м2/г. и над 55% енергия от ВЕИ, клас енергопотребление А);
- Проучване, идентификация и анализ на емисиите от заведения за хранене, използващи открити скари на дървени въглища;
- Проучвания, идентификация и анализ на емисиите от производствени и търговски обекти;
- Проучване на възможности за ефективни решения за отопление на ВЕИ – биомаса, включително за изграждане на малки отоплителни централи на пелети или чипс;
- Оптимизиране на процедурите за съгласуване включването на търговски и други обекти за използване на соларни панели, отопление на ВЕИ, включително за изграждане на малки отоплителни инсталации на пелети или чипс;
- Анализирание на възможности прилагане на договори за снабдяване/доставка на топлинна енергия от ВЕИ;
- Замяната на отоплението на течни горива (газ/ол) и твърди горива в общински сгради с отопление на геотермална енергия, пелети или чипс (където е възможно);
- Въвеждане на изискване за екологично топлоснабдяване при одобряване на проекти за реконструкция и издаване на строителни разрешения;
- Контрол на продажба на качествени твърди горива в разрешителните за упражняване на дейността на общински терени, в т.ч. продажба на изсушени дърва за огрев. (влага, съдържание на прах).

4. Битово отопление - намаляване на емисиите ФПЧ10 с 10 ug/m3

- Подобряване качеството на атмосферния въздух чрез подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво в бита;

- Насърчаване и подпомагане реализирането на мерки за енергийната ефективност в жилищните сгради на територията на общината с цел намаляване на енергийното потребление и емисиите ФПЧ10;
- Ежегодно провеждане на информационни кампании за задълженията на лицата, използващи дървесина за битово отопление съгласно Наредба № 6 за изискванията и контрола върху дървесината, която се използва за битово отопление;
- Провеждане на информационна кампания за ограничаване използването на примитивни печки за отопление на твърди горива с ниска топлинна ефективност и използването на сурова дървесина за отопление;
- Определяне на броя и местоположението на домакинствата, които използват уреди за отопление на твърдо гориво, които да бъдат обект на поетапно извеждане от употреба в периода 2022-2024;
- Въвеждане на мерки за улесняване и осигуряване участието на нискодоходни собственици в програми за обновяване чрез отделен механизъм за предоставяне на целеви помощи;
- Адаптиране на подходяща методика за създаване на обслужване на едно гише за предоставяне на персонализирани съвети на собственици на жилищни сгради и инвеститори) за ефективни съвети относно процеса на цялостно обновяване за получаване на информация за мерки и механизми на наблюдение и контрол за постигане на резултати и ползи;
- Създаване на обслужване на едно гише - за ефективни съвети за процеса на обновяване на общинско ниво.

5. Транспорт - намаляване на общите емисии ФПЧ10

- Въвеждане на изискването за притежание на стандарт не по-нисък от ЕВРО 4 за превозните средства при провеждане на обществени поръчки за градски транспорт;

- Подготвяне провеждането на ежегодни кампании по време на Европейската седмица на мобилността и стимулиране на алтернативните начини на придвижване;
- Техническо проектиране на алтернативни придвижвания на територията на града, включително изграждане на велоалеи.

6. Управление на качеството на атмосферния въздух

- Теренно проучване и създаване на регистър на зоните, потенциални източници на прах („кални петна“) на територията на общината и ежегодната му актуализация;
- Обучения на експерти от общината по въпросите на КАВ;
- Ежегодно провеждане на съвместни проверки, от междуведомствената комисия с представители на общината, РИОСВ и ОД на МВР за използването на отпадъчни материали за отопление, даване на предписания и глоби.

7. Взаимодействие с гражданското общество

- Сътрудничество, работа по конкретни проекти в областта на подобряване на КАВ, ЕЕ и ВЕИ;
- Участие в пилотни проекти по директни Европейски програми, свързани с иновативни мерки за ВЕИ отопление и енергопозитивни зони.

Дългосрочни мерки:

1. Модернизиране и поддържане на чистотата - намаляване на общите имисии ФПЧ10 с 5 ug/m³

- Ежегодно машинно метене и миене на уличната мрежа на града и в по-големите населени места на Общината;
- Закупуване на съвременна почистваща техника, включително за миене и третиране с антиобледеняващи средства;
- Миене на маркуч на регулата на улиците за движение на градския и транзитен трафик след приключване на зимния сезон;
- Синхронизиране на ръчното метене на тротоарите с машинното третиране на уличните платна (прахосмукане и миене на регулата) на принципа за

ефективност на почистването – ръчно метене от тротоара към платното и машинно метене и миене на платното. Ограничаване на ръчното метене в извън пешеходните зони при спазване на принципа за ефективност на почистването – ръчно метене от тротоара към платното и машинно метене и миене на платното;

- Закупуване и използване на химически препарати – антиобледенителна течност „антлед“, препарат айсмелт, калциев хлорид, магнезиев хлорид, натриев хлорид. Прилагане на течните фракции за предварително третиране на пътните платна и пешеходни зони съобразно методиката, а сухите фракции (гранулатите) за размразяване при навалял сняг и/или образуван лед;
- Ежегодно изграждане на нова и/или подмяна на съществуваща пътна инфраструктура вкл. и ремонтни дейности за запълване на дупки по уличните платна и тротоарите.

2. Строителни и нерегламентирани дейности - намаляване на имисиите ФПЧ10 с 2 ug/m³

- Контрол и санкции за замърсяване и увреждане на територии при извършване на строителни дейности, изгаряне на отпадъци на открито и в бита, съгласно Наредбата за управление на отпадъците на територията на Община Видин, Наредба за изграждане, стопанисване, опазване на озеленените площи и декоративната растителност на територията на Община Видин;
- Системен контрол за възстановяване на уличната мрежа и тротоарна настилка след ремонт на подземната инфраструктура;
- Ежегодно озеленяване на обществените пространства в града/допълнително засаждане на дървета (извън озеленяването по одобрени проекти по ОПРР и други програми);
- Провеждане на кампанийно озеленяване на обществени крайградски пространства, идентифицирани от предходната мярка и създаване на зелен пояс около града;
- Залесяване на обществени крайградски пространства с подходящите дървесни видове;

- Контрол върху изискванията за минимално озеленяване на площадките на туристически, търговски, производствени, жилищни и др. обекти при издаване на разрешения за строеж и приемане на обектите.

3. Намаляване на имисиите ФПЧ10 с 2 ug/m³ от общински, туристически, търговски и други обекти

- Повишаване на енергийната ефективност в обектите на общински бюджет съгласно Програмата и плана за действие за ЕЕ;
- Реализиране на ефективни решения за отопление на ВЕИ – биомаса - индивидуални или чрез общи котли на биомаса на общински и други сгради близки една до друга Привличане на инвеститори за изграждане на малки отоплителни централи на пелети или чипс;
- Замяна на течните и твърди горива за отопление в общинските сгради с газ и горива от биомаса и котли с к.п.д над 85% ефективност.

4. Битово отопление - намаляване на имисиите ФПЧ10 с поне 4 ug/m³

- Насърчаване и подпомагане реализирането на мерки за енергийната ефективност в жилищните сгради на територията на общината;
- Извършване на прединвестиционни проучвания за газификация, централно топлоснабдяване, малки и квартални отоплителни централи за топлоснабдяване на групи жилищни сгради;
- Дефиниране на емисионно контролирана зона - зона с ниски емисии на вредни вещества;
- Подобряване качеството на атмосферния въздух чрез подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво в бита;
- Информационна кампания за ограничаване използването на примитивни печки, нискокалорични въглища и брикети, сурова дървесина за отопление на твърди горива с ниска топлинна ефективност;
- Подпомагане изграждането на квартални отоплителни централи.

5. Транспорт - намаляване на общите имисии ФПЧ10

- Закупуване на екологични превозни средства и изграждане на необходимата зарядна инфраструктура;
- Изграждане на нови пешеходни зони и велоалеи съгласно техническите проекти;
- Въвеждане на планове за мобилност в училищата. Всяко училище поставя собствена цел за използването на ЛМПС от родителите, водещи децата на училище;
- Провеждане на ежегодни кампании по време на Европейската седмица на мобилността и стимулиране на алтернативните начини на придвижване, вкл. използване на обществен транспорт.

6. Управление на качеството на атмосферния въздух

- Ежегодно поетапно затревяване, залесяване и/или благоустрояване на “калните петна“;
- Ежегодно провеждане на съвместни проверки, от междуведомствената комисия с представители на общината, РИОСВ и ОД на МВР за използването на отпадъчни материали за отопление, даване на предписания и глоби.

7. Взаимодействие с гражданското общество

- Сътрудничество, работа по конкретни проекти в областта на подобряване на КАВ, ЕЕ и ВЕИ;
- Участие в пилотни проекти по директни Европейски програми, свързани с иновативни мерки за ВЕИ отопление и енергопозитивни зони.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПИЛОТНИ ЗОНИ ЗА ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ

Гражданските наблюдатели ще осъществяват дейността си на доброволен принцип, което означава, че територията на цялата община не може да бъде обхваната на 100 %. За тази цел ще бъдат обособени няколко пилотни зони за гражданско наблюдение, базирани се на географската специфика, демографската структура на общината, социално-икономическия профил на населението, както и спецификата в отделните зони на общината по отношение на източниците на замърсители на атмосферния въздух – битово отопление, транспорт, индустрия, обществен сектор, неорганизиран източници и др.

На база на анализа на инвентаризациите на емисиите от различните сектор в община Видин настоящото ръководство предлага да се обособят следните пилотни зони за гражданско наблюдение:

Пилотна зона 1 - Районът на бул. „Панония“, Съботен фермерски пазар, супермаркет LIDL, комплекс „Христо Ботев“, комплекс „Васил Левски“, комплекс „Вида“, супермаркет KAUF LAND – транспорт, индустриално замърсяване, битово отопление;

Пилотна зона 2 - Районът около Централна ЖП гара, Автогара Видин, Автогара Алексиев, ул. „Цар Александър II“, ж.к „Химик“, районът на търговските складове – транспорт, битово отопление, обществен сектор;

Пилотна зона 3 - Районът на централна градска част - ул. „Цар Симеон Велики“, ул. „Широка“, Общински пазар Видин, квартал „Калето“, района на туристическа зона „Баба Вида“, зона за платено паркиране – обществен сектор, битово отопление, транспорт;

Пилотна зона 4 - Други жилищни райони в общинския център като ж.к. „Строител“, „Майски лес“, „Кумбаир“, „Ак джамия“ и други - битово отопление;

Пилотна зона 5 - Индустриални райони - Южна промишлена зона, Северна промишлена зона, районът около с. Кошава, други райони с точкови източници на замърсяване, Околовръстен път Видин, районът на мост Видин – Калафат – индустриално замърсяване, транспорт, неорганизирани източници на замърсяване;

Пилотна зона 6 - Други населени места извън общинския център – битово отопление, неорганизирани източници на замърсяване;

Пилотна зона 7 - Други места, в които е налице понижено качество на атмосферния въздух, подадени са сигнали и/или оплаквания - битово отопление, транспорт, индустриално замърсяване, обществен сектор, неорганизирани източници на замърсяване.

Обособяването на пилотните зони за гражданско наблюдение е с цел оптимално използване на информационните ресурси. Те предоставят възможност за събиране на актуална информация за текущото състояние на качеството на въздуха в относително малък териториален ареал в централната градска част, в по-отдалечени квартали и извънградските зони, като се отчита и посоката, и скоростта на ветровете, така наречената роза на ветровете: <https://www.meteoblue.com/bg>.

Качеството на въздуха зависи и от преноса на въздушни маси - общи и локални. Река Дунав също оказва влияние – за район около реката през зимните месеци са характерни типични температурни инверсии, което предполага задържане за по-дълъг период от време на замърсен въздух. От друга страна за района е типичен местен вятър „Кошава“ - студен източен вятър по поречието на Дунав и в съседна Сърбия, като посоката му е обратна на общата циркулация от запад на изток, което допълнително допринася за концентрация на замърсители във Видинската низина.

Гражданите имат директен достъп и пряко наблюдение върху процесите и могат да направят оценка на качеството на въздуха, както и да споделят свой опит и формулират конкретни препоръки. Методът на зонироване позволява гражданите да повишат

мотивацията за участие, защото проблемите са конкретни и са свързани със зоната им по местоживеене и/или месторабота.

Пилотните зони е интерактивна форма и метод за осъществяване на гражданския мониторинг на място от доброволците, защото осигурява информация от първа ръка и е непринудена, осъществява се в естествена среда, свързана с приемането от групата респонденти (съседи, колеги, приятели), създаване на доверие, използването на достоверна информация, получена от изградените лични контакти. Пилотното зонирание се фокусира целенасочено върху текущото състояние на управление качеството на въздуха в Община Видин, както и възможност за идентифициране на конкретни проблеми, за които могат да се вземат навременни мерки в периода на реализиране на проекта.

От друга страна зониранието е метод, който позволява да се извърши проучване в реално време, да се анализира, синтезира конкретна информация с цел адекватна и конкретна реакция и предприемане на действия за успешно справяне с проблемите. Зониранието разкрива териториалните и особени връзки между субектите, включени в процеса на опазване чистотата на въздуха, както и разписване на работещи в практиката предложения за подобряване участието на гражданите в прилагането на общинските политики по отношение на мерките, контрола, ефективно използване на техника и ресурси и въвеждане на иновации за повишаване качеството на живот на гражданите, разработване на конкретни проекти, директно подпомагащи повишаване на качеството на въздуха, какъвто е проект „Подобряване на качеството на атмосферния въздух в община Видин“, финансиран по Оперативна програма "Околна среда", в рамките на който беше обявена трета покана към бенефициенти. Очаква се в края на проекта през 2024 година 3400 домакинства със сигурност да получат своите нови екологично чисти отоплителни уреди.

ОСНОВНИ МЕТОДИ И ДЕЙНОСТИ ПРИ УПРАЖНЯВАНЕ НА ЕФЕКТИВНО ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ

Гражданското наблюдение по настоящия проект се осъществява при спазване на следните основни стъпки:

- ✚ Информационна кампания – провеждане на информационна кампания за привличане и подбор на доброволци, които да осъществяват гражданското наблюдение.
- ✚ Подбор на доброволци – граждански наблюдатели - подборът следва да бъде извършен при спазване на хоризонталните принципи за недопускане на дискриминация, равенство между половете и равно участие. Задължително изискване при подбора е липсата на конфликт на интереси със структурите, включени в процеса по формиране, изпълнение и мониторинг на местната политика по опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух, така че да се гарантира осъществяването на независимо и безпристрастно гражданско наблюдение.
- ✚ Сформиране и обучение на екип от граждански наблюдатели – след извършване на подбора, доброволците следва да бъдат запознати с приложимата правна рамка, областите – обект на гражданско наблюдение, основните източници на замърсяване в региона, мерките, прилагани от администрацията за постигането на заложените цели за качество на атмосферния въздух, с предвидените методи и дейности за провеждане на наблюдението, с образците и формулярите, които следва да се попълват по време на гражданското наблюдение.
- ✚ Провеждане на гражданско наблюдение – наблюдението следва да се провежда в екипи по двама доброволци, по време на наблюдението се попълват утвърдените образци и формуляри, изготвя се доклад от наблюдението.
- ✚ Ежемесечен анализ и обобщение на резултатите от провежданото гражданско наблюдение – обобщение и анализ на индивидуалните доклади от проведените

граждански наблюдения, изготвяне на месечни доклади, информиране на заинтересованите страни за резултатите от гражданското наблюдение.

- ✚ Провеждане на регулярни срещи на екипа от граждански наблюдатели за оценка на качеството и напредъка в провежданото гражданско наблюдение. Анализ и оценка на процеса. Участие на заседанията на Обществения съвет. Дискусии, препоръки и предложения за подобряване на процеса по гражданско наблюдение.

Гражданското наблюдение ще се реализира чрез срещи и интервюта с представители на двете основни групи обекти:

- ✚ граждани, бизнес, структури на гражданското общество, медии и др.;
- ✚ представители на публичната администрация.

Екипите от граждански наблюдатели ще провеждат срещи и интервюта с обществеността и представители на администрацията, по време на които ще събират информация, мнение и оценка на основните източници на замърсяване, мерките за осигуряване качество на атмосферния въздух в Община Видин, за участието на обществеността в процеса на консултиране и наличието на диалог и за оценка нивото на удовлетвореност от качеството на въздуха.

Целта на гражданското наблюдение е да установи степента на удовлетвореност от качеството на атмосферния въздух в Община Видин и да се оценят усилията на местната администрация за подобряване чистотата на въздуха.

От съществено значение е екипът от граждански наблюдатели да осъзнае, че ключов етап от процеса на граждански контрол е наблюдението на дейността на публичната администрация, отговорна за формиране и прилагане на политиката по управление на атмосферния въздух. Изпълнението на тази дейност е от ключово значение за ефекта от провежданото гражданско наблюдение. Срещите и интервютата с представителите на обществеността, на структурите на гражданското общество, бизнеса, медиите и други заинтересовани страни, ще дава оценка и цели постигане на съгласие за сътрудничество и партньорство при осъществяването на гражданското наблюдение. Изключително важно е да се осъзнае, че целта на гражданското наблюдение е да се подобри

качеството на атмосферния въздух в Община Видин в дългосрочен план, а не да се търси конфронтация с местната власт или да се поставя фокус върху пропуските или слабостите. Целта е да се установи дали и в каква степен системата за управление на атмосферния въздух в Община Видин функционира в съответствие с действащата нормативна рамка, дали администрацията изпълнява ефективно своите функции, съществуват ли проблеми и недостатъци в упражняваната дейност, има ли налични проблеми във взаимодействието с други институции и организации, имащи отношение към осигуряването на качеството на атмосферния въздух, какви корективни мерки е необходимо да се приложат за оптимизиране на дейността и привеждане в съответствие с приложимата правна рамка.

За целите на настоящото гражданско наблюдение са разработени:

1. Формуляр за провеждане на гражданско наблюдение на политиката по осигуряване на качество на атмосферния въздух в Община Видин – Приложение 1;
2. Доклад за провеждане на гражданско наблюдение на политиката по осигуряване на качество на атмосферния въздух в Община Видин – същият може да бъде индивидуален или обобщен (напр. месечен, междинен, окончателен) – Приложение 2.

Същите се попълват от екипа от граждански наблюдатели по време на срещите с обектите на гражданското наблюдение. Формулярите са унифицирани и са предназначени за срещи и интервюта както с представители на обществеността, структурите на гражданското общество, медии и др., така и представители на публичната администрация. За всяка конкретна среща се отговаря само на въпросите, които са приложими. Събраната във формуляра от наблюдението информация се обобщава и анализира в индивидуалния и месечните доклади от гражданското наблюдение.

На база на изготвените месечни доклади от проведеното гражданско наблюдение могат да се разработват междинни и окончателен обобщаващи доклади.

С цел осигуряване на публичност и визуализация на резултатите от провежданото гражданско наблюдение, месечните и окончателния доклад ще бъдат представяни пред обществеността и заинтересованите страни. Същите ще се предоставят и на общинската администрация с цел запознаване с установените пропуски, отправените предложения и препоръки и дадената оценка от страна на интервюираните обекти. За осигуряване на публичността ще се използват утвърдени средства за комуникация като местни печатни и електронни медии, социални мрежи, интернет страниците на партньорите и на общината, пресконференции, брифинги, информационни материали и др.

Предложените детайлни компоненти и дейности за реализиране на гражданско наблюдение дават възможност да бъдат установени добрите и негативните примери, да се идентифицират слабостите в работата на институциите, отговорни за формиране, прилагане и наблюдение на политиката по осигуряване чистотата на въздуха, да се проучат и представят за мултиплициране положителните решения и да се анализират предложенията за подобряване и оптимизиране дейността на структурите, отговорни за качеството на атмосферния въздух. Запознаването на заинтересованите страни и обществеността с резултатите от провеждането на гражданското наблюдение е ключово за постигане на дългосрочен и дълготраен положителен ефект от него в прилагането на политиката по управление на атмосферния въздух. Включването на широк кръг от участници и представители на всички заинтересовани страни е гаранция за идентифициране както на добрите практики, така и за установяване на налични пропуски и недостатъци и за прилагането на корективни мерки за подобряване качеството на въздуха в Община Видин.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Ръководството за провеждане на гражданско наблюдение върху политиката по осигуряване качеството на атмосферния въздух в Община Видин предлага оригинален инструментариум, с който да се събере, анализира и синтезира актуална информация относно ефективността на управлението на качеството на въздуха, което ще позволи формулирането на пакет от препоръки с цел повишаване участието на гражданите във формирането и прилагането на екологични политики в сектор „Въздух“ от страна на местната власт. Гражданският мониторинг съвпада с изпълнението на мащабен проект за подмяна на отоплителните уреди на твърдо гориво с екологично чисти уреди в Община Видин, което е уникална възможност да се проследи в реално време ефектът от прилагането на мерки, които помагат за подобряване на качеството на въздуха.

Една ефективна система, интегрираща усилията на всички ключови субекти – публичния сектор, частния бизнес, професионалните сдружения, неправителствените организации, медиите и най-вече обикновените граждани, които стоят в основата на демократичното управление е от решаващо значение за реализирането на такива инициативи. Участието на гражданското общество има решаващо значение за успеха на всяка стратегия и политика за съвременно добро и ефективно управление, като . взаимодействието между гражданите и публичните институции трябва да се основава на независимо и критично, но същевременно и позитивно взаимодействие. Възможността за участие на гражданското общество в обществените консултации, и дискусии при формиране на политиките и в откритите заседания на Общинския съвет е необходимо условие за съвместно сътрудничество по прилагане на публичната политика и осъществяването на граждански контрол при оценка на резултатите от провежданата политика по осигуряване качеството на атмосферния въздух.

Активният граждански мониторинг в реално време в сферата на политиката за опазване на въздуха на местно ниво е от особено значение за постигане на конкретни резултати в дългосрочен план от прилаганата политика, за повишаване на прозрачността и публичността на работата на администрацията.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Закон за опазване на околната среда;
2. Закон за чистотата на атмосферния въздух;
3. Закон за енергийната ефективност;
4. Наредба № 7 от 3.05.1999 г. за оценка и управление качеството на атмосферния въздух;
5. НАРЕДБА № 6 от 7 октомври 2019 г. за изискванията и контрола върху дървесината, която се използва за битово отопление;
6. Наредба за изискванията за качеството на твърдите горива, използвани за битово отопление, условията, реда и начина за техния контрол;
7. Национална програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018 – 2024 г.;
8. Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020 – 2030 г.;
9. План за интегрирано развитие на община Видин 2021-2027 г.;
10. Общински план за развитие на Община Видин 2014 – 2020 г.;
11. Програма за намаляване нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Видин за периода 2021 - 2025 година и План за действие;
12. Програма за намаляване нивата на ФПЧ10 и достигане на установените норми за съдържанието им в атмосферния въздух в Община Видин за периода 2015 - 2020 година и План за действие;
13. Методология за провеждане на гражданско наблюдение върху политиката по управление на отпадъците в Община Видин, София, 2019 г.
14. Методология за граждански мониторинг върху работата на контролни институции на местно ниво, Асоциация „Прозрачност без граници“, София, 2015 г.;
15. Методологии за граждански мониторинг на публична услуга по проект „Капацитет за граждански мониторинг“, Сдружение „Знание“;

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

16. Мониторингов доклад от граждански мониторинг върху дейността на Комисията за енергийно и водно регулиране, София, 2009 г.;
17. Добри практики от граждански мониторинг на местно ниво, Проект „Граждански мониторинг за ефективно управление на публичните ресурси“, Фондация за реформа в местното самоуправление, София, 2012.

ФОРМУЛЯР

ЗА ПРОВЕДЕНО ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА ПОЛИТИКАТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ В ОБЩИНА ВИДИН

Дата, час и място на провеждане на гражданското наблюдение:

Пилотна зона №

Обект на ГН:

- гражданин
- представител на общинска администрация
- представител на СГО: бизнес / НПО / синдикална организация
- друго

Екип граждански наблюдатели:

1.
2.

I.	Качество на атмосферния въздух – състояние и оценка
1	Според Вас кои са основните източници на замърсяване на атмосферния въздух (АВ) в Община Видин ☐ битово отопление ☐ транспортни средства ☐ индустриални замърсители ☐ обществени сгради ☐ не мога да преценя ☐ други неорганизирани източници:
2	Какво е Вашето мнение за транспорта като източник на замърсяване на АВ в Община Видин ☐ сериозен източник на замърсяване ☐ незначителен източник на замърсяване ☐ не мога да преценя
3	Какво е Вашето мнение за битовото отопление като източник на замърсяване на АВ в Община Видин

	☐ сериозен източник на замърсяване ☐ незначителен източник на замърсяване ☐ не мога да преценя
4	Какво мислите за индустрията като източник на замърсяване на АВ в Община Видин (комини на предприятия, механични производствени процеси като рязане, шлайфане, дробене, мелене, др.) ☐ сериозен източник на замърсяване ☐ незначителен източник на замърсяване ☐ не мога да преценя
5	Какво мислите за строителството като източник на замърсяване на АВ в Община Видин ☐ сериозен източник на замърсяване ☐ незначителен източник на замърсяване ☐ не мога да преценя
6	Според Вас има ли други, т.нар. неорганизирани, източници на замърсяване на АВ в Община Видин ☐ сериозен източник на замърсяване ☐ незначителен източник на замърсяване ☐ не мога да преценя
II.	Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух – оценка
1	Как бихте оценили прилаганата мярка за машинно метене и миене на уличната мрежа на града и в по-големите населени места на Общината ☐ много ефективна мярка ☐ неефективна мярка ☐ не мога да преценя
2	Как бихте оценили прилаганата мярка за миене на маркуч на регулата на улиците за движение след края на зимния сезон ☐ много ефективна мярка ☐ неефективна мярка ☐ не мога да преценя
3	Според Вас какво е състоянието на почистващата техника – разполага ли наличната техника с възможности за миене и третиране с антиобледеняващи средства, използва ли се по предназначение ☐ да, използва се по предназначение ☐ не, не се използва по предназначение ☐ не мога да преценя
4	Според Вас използват ли се антиобледеняващи препарати през зимния сезон /вместо опесъчаване/ и

	<p>какъв е ефектът от ползването им, ако има такива?</p> <p>☐ да, използват се и са ефективни</p> <p>☐ да, използват се, но амортизират автомобилния парк в общината</p> <p>☐ не, не се използват</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
5	<p>Какво е мнението Ви за текущите ремонти и/или изграждането на нова пътна инфраструктура в общината и нейната поддръжка</p> <p>☐ изгражда се и се поддържа нова пътна инфраструктура</p> <p>☐ извършват се предимно текущи ремонти</p> <p>☐ пътната инфраструктура не се поддържа</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
6	<p>Според Вас налице ли е системен контрол за възстановяване на уличната мрежа и тротоарна настилка след ремонт на подземната инфраструктура?</p> <p>☐ след ремонт на подземната инфраструктура уличната мрежа и тротоар се възстановяват</p> <p>☐ след ремонт на подземната инфраструктура уличната мрежа и тротоар се възстановяват частично</p> <p>☐ след ремонт на подземната инфраструктура уличната мрежа и тротоар не се възстановяват, липсва контрол</p> <p>☐ не мога да преценя</p> <p>☐ друго:</p>
7	<p>Според Вас налице ли са контрол и санкции за замърсяване и увреждане на територии при извършване на строителни дейности, изгаряне на отпадъци на открито и в бита</p> <p>☐ налице са контрол и санкции</p> <p>☐ не са налице контрол и санкции</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
8	<p>Според Вас извършват ли се дейности по ежегодно озеленяване на обществените пространства, допълнително засаждане на дървета, създаване на зелен крайградски пояс</p> <p>☐ да</p> <p>☐ не</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
9	<p>Според Вас подобряват ли се енергийните характеристики на общинските сгради при ремонтването им?</p> <p>☐ да</p> <p>☐ не</p> <p>☐ не мога да преценя</p>

10	<p>Според Вас извършват ли се дейности по проучване, идентифициране, анализ и контрол на емисиите от производствени и търговски обекти, от заведения за хранене, използващи открити скари на дървени въглища</p> <p>☐ да</p> <p>☐ не</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
11	<p>Как ще оцените мерките от страна на общината по стимулиране използването на ВЕИ за отопление?</p> <p>☐ много ефективна мярка</p> <p>☐ неефективна мярка</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
12	<p>Как ще оцените мерките от страна на общината по замяна на отоплението на течни и твърди горива в общинските сгради с отопление на геотермална енергия, пелети или чипс?</p> <p>☐ много ефективна мярка</p> <p>☐ неефективна мярка</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
13	<p>Как ще оцените мерките от страна на общината по подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво в бита и замяната им с устойчиви алтернативи?</p> <p>☐ много ефективна мярка</p> <p>☐ неефективна мярка</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
14	<p>Как ще оцените мерките от страна на общината по насърчаване и подпомагане реализирането на мерки за енергийната ефективност в жилищните сгради с цел намаляване на енергийното потребление и емисиите ФПЧ10?</p> <p>☐ много ефективна мярка</p> <p>☐ неефективна мярка</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
15	<p>Според Вас налични ли са зелени изисквания в процедурите за обществени поръчки за градски транспорт (напр. за притежание на стандарт минимум ЕВРО 4 за превозните средства)?</p> <p>☐ да</p> <p>☐ не</p> <p>☐ не мога да преценя</p>
16	<p>Как ще оцените мерките от страна на общината за изграждане на пешеходни и велоалеи ?</p> <p>☐ много ефективна мярка</p>

	☐ неефективна мярка ☐ не мога да преценя
17	Как ще оцените мерките от страна на общината за създаване на регистър на зоните, потенциални източници на прах („кални петна“) на територията на Община Видин ? ☐ много ефективна мярка ☐ неефективна мярка ☐ не мога да преценя
Ш. Гражданско участие – състояние и оценка	
1	Налице ли е гражданско участие в процеса по осигуряване качеството на атмосферния въздух и какво? ☐ да ☐ не ☐ не мога да преценя
2	Предоставена ли е възможност за достъп до информация, свързана с процеса по осигуряване на качество на атмосферния въздух? ☐ да ☐ не ☐ не мога да преценя
3	Според Вас адекватна, подходяща и ефективно функционираща ли е системата за подаване на сигнали и жалби, свързани с качеството на въздуха? ☐ да ☐ не ☐ не мога да преценя
4	Ако сте подавали жалба/сигнал във връзка с качеството на въздуха в Община Видин в какъв срок получихте обратна връзка? ☐ в срок до 1 седмица ☐ в срок до 1 месец ☐ не получих отговор ☐ не съм подавал жалба ☐ друго:
5	Отговорните институции предоставят ли регулярно информация и отчети за постигнатите резултати във връзка с прилагането на политиката по опазване и подобряване качеството на атмосферния въздух? ☐ да

	☐ не ☐ не мога да преценя
IV. Оценка на качеството на атмосферния въздух	
1	Смятате ли, че качеството на атмосферния въздух, целите, процедурите, организацията на работа и отговорните структури за опазване чистотата на въздуха отговарят на нуждите и потребностите на гражданите? ☐ да, качеството на атмосферния въздух отговаря на нуждите и потребностите на гражданите ☐ не, качеството на атмосферния въздух не отговаря на нуждите и потребностите на гражданите ☐ не мога да преценя
2	Доволни ли сте от качеството на атмосферния въздух в Община Видин, моля дайте оценка от 1 до 6, като имате предвид, че 1 е много лошо качество, а 6 е отлично качество? ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6
V. Сигнали и препоръки	
1	Искате ли да подадете сигнал за нерегламентирано замърсяване на атмосферния въздух
2	Според Вас какво трябва да се промени, за да се прекрати нерегламентираното замърсяване на атмосферния въздух?
3	Какви препоръки бихте дали за подобряване качеството на атмосферния въздух в Община Видин?.....
VI. Други коментари, заключение	

Подпис на гражданските наблюдатели:

1.
2.

ДОКЛАД

ОТ ПРОВЕДЕНО ГРАЖДАНСКО НАБЛЮДЕНИЕ НА ПОЛИТИКАТА ПО ОСИГУРЯВАНЕ НА КАЧЕСТВО НА АТМОСФЕРНИЯ ВЪЗДУХ В ОБЩИНА ВИДИН

Дата, час и място на провеждане на гражданското наблюдение:

Пилотна зона №

Обект на ГН:

- гражданин
- представител на общинска администрация
- представител на СГО: бизнес / НПО / синдикална организация
- друго

Екип граждански наблюдатели:

1.
2.

I.	Качество на атмосферния въздух – състояние и оценка
1	Основни източници на замърсяване на атмосферния въздух
2	Транспортът като източник на замърсяване
3	Битовото отопление като източник на замърсяване
4	Индустрията като източник на замърсяване

5	Строителството като източник на замърсяване
6	Неорганизиран източник на замърсяване
II.	Мерки за подобряване качеството на атмосферния въздух – оценка
1	Машинно метене и миене на уличната мрежа
2	Миене на маркуч на регулата на улиците за движение след края на зимния сезон
3	Състояние на почистващата техника, възможности за миене и третиране с антиобледеняващи средства, използва ли се по предназначение
4	Използване на антиобледеняващи препарати през зимния сезон /вместо опесъчаване/, ефект
5	Текущи ремонти и/или изграждането на нова пътна инфраструктура в общината и нейната поддръжка
6	Системен контрол за възстановяване на уличната мрежа и тротоарна настилка след ремонт на подземната инфраструктура
7	Контрол и санкции за замърсяване и увреждане на територии при извършване на строителни дейности, изгаряне на отпадъци на открито и в бита
8	Ежегодно озеленяване на обществените пространства, допълнително засаждане на дървета,

	създаване на зелен крайградски пояс
9	Енергийни характеристики на общинските сгради при ремонтването им
10	Проучване, идентифициране, анализ и контрол на емисиите от производствени и търговски обекти, от заведения за хранене, използващи открити скари на дървени въглища
11	Стимулиране използването на ВЕИ за отопление
12	Замяна на отоплението на течни и твърди горива в общинските сгради с отопление на геотермална енергия, пелети или чипс
13	Подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво в бита и замаяната им с устойчиви алтернативи
14	Насърчаване и подпомагане реализирането на мерки за енергийната ефективност в жилищните сгради с цел намаляване на енергийното потребление и емисиите ФПЧ10
15	Зелени изисквания в процедурите за обществени поръчки за градски транспорт (напр. за притежание на стандарт минимум ЕВРО 4 за превозните средства)
16	Изграждане на пешеходни и велоалеи
17	Създаване на регистър на зоните, потенциални източници на прах („кални петна“) на територията на Община Видин

III. Гражданско участие – състояние и оценка	
1	Гражданско участие, публичност, прозрачност и достъп до информация
2	Ефикасност и ефективност на системата за подаване на сигнали и жалби, свързани с качеството на въздуха
IV. Оценка на качеството на атмосферния въздух	
1	Оценка на качеството на атмосферния въздух
V. Сигнали и препоръки	
1	Подаден ли е сигнал за замърсяване / понижено качество на атмосферния въздух?
2	Дадени ли са препоръки за подобряване качеството на атмосферния въздух?
VI. Други коментари, заключение	

Подпис на гражданските наблюдатели:

1.
2.